

in 't bijzonder een aandacht vermoeden voor Dirck Santvoort, een der meest karaktervolle portretschilders uit de 17e eeuw. Een ander portret van een zijner zusters toont echter weer een invloedwerking van Rembrandt, waarbij dan echter gezegd kan worden, dat hij die levender onderging dan zoo menig leerling-navolger van den meester, die uit het rembrandtieke kleurpotje sopte.

Het wakkere portretje van Aletrino, het levensgrootte van Dr. van Deventer, kunnen o.m. nog tot dien tijd gerekend worden, waarin hij niet alleen zijn aan de academie gekweekte reële kundigheden en stevige onderlegdheid ten beste gaf, maar zich, in de vreugde van zelfstandighandelen, met de zekerheid van een welgeoefende hand vrijelijk liet gaan. Daarna komt een kentering, of een zelfinkeer, gekenmerkt door grooter bedachtzaamheid in de voordracht. Het portret van Frank van der Goes is als een mijlpaal te nemen in den gang zijner ontwikkeling. (Het om den zelfden tijd ontstane portret van Hein Boeken is als een onverwacht onbesuisde — schier brooddronken — uitval van Veth te beschouwen, wellicht te verklaren als een poging om zich van het academische geheel los te werken). Tot nu toe waren de modellen gemeenlijk gesteld in het traditioneele licht van atelier of academieklas, waarnaar ziens- en werkwijze van den schilder op conventioneele wijze wordt afgericht; ook de portretschilder houdt zich daaraan, waarmee dan echter verschillende koppen een gelijksoortigheid krijgen door effectwerking, een overeenkomstigheid, die de schilder als 't ware reeds uit het hoofd kent. Blijkens dit portret echter zijn de inzichten van Veth over het contereiten in zijn primaire beteekenis verder uitgerijpt, ging hij bij zich zelf opmerken, dat een mensch ook wel onder andere belichtingsvoorwaarden te zien is — zelfs beter, of verrassender gezien kan worden — dat, bijv. in het meer verstrooide en verstilde kamerlicht hij niet, als in het atelier, aan zijn natuurlijke omgeving, momenteel, ontruikt is.

De oplettendheid gaat zich dan scherper concentreeren op dat, wat het eigene is van een persoonlijkheid, gelijk we het masker van iemands gelaat trachten te doordringen bij een gedachtenwisseling over dingen, die ons ter harte gaan. Want portretteeren moet wezen het zoeken naar innerlijk contact met hem, die poseert, of wel een spieden in de schuilhoeken van „la vie secrète” dat op ieders uiterlijk aanschijn noodwendig de merkteekenen heeft gegroefd. Het is lezen in de ziel, maar ook lezen met zielsaandacht. Er is een verschil tusschen de herkenbaarheid en de gelijkenis in een portret — eveneens tusschen type en het specifiek-individueele. Voor ons gelijken al de exemplaren van een ander ras — een Javaan of een Chinees — op elkaar, maar onderling is bij hen onderscheidenlijk het individueele gekenmerkt. We zien echter gewoonlijk niet verder dan op het eerste gezicht, dan de in 't oog vallende uiterlijkheid — en met ons zooveel